

ואילו מים אחרונים, שלא נטל זה ידיו לפני ברכת המזון — הרגו את הנפש. כי דרך הנוטלים ידיהם לפני ברכת המזון לקנח את שפמם בידיהם הלחות, ואילו היה נוטל זה ידיו היה גם מקנח שפמו מהעדשים, ולא היה להם סימן לאשתו, והיא לא היתה נהרגת.

ולכסוף — הווי דייקי בשמא. כי מטו כאשר באו להחוא ביתא דשמיח של בעליו היה "בלח" — לא עיילו לגביה.

אמרי: שמע מינה, רשע הוא. משום דכתיב [יחזקאל כג] "ואמר לבלה נאפים".

שנינו במשנה: מי שנשכו כלב שוטה.

תנו רבנן: המשה דברים נאמרו בכלב שוטה: פיו פתוח, ורירו נוטף, ואזניו פרוחות, גדולות ומתקפלות למטה, וזנבו מונח על ירכותיו, ומחלך בצידי דרכים.

ויש אומרים: אף נובח ואין קולו נשמע,

ממאי הוי כלב שוטה?

רב אמר: נשים כשפניות משחקות בו, להראות כשפיהם, לשחוק.

ושמואל אמר: רוח רעה שורה עליו.

מאי בינייהו? [כמו: למאי נפקא מינה?] מה זה משנה ממה נהיה הכלב שוטה?

איכא בינייהו: למקטליה דוקא בדבר הנזרק א-T9 על הכלב מרחוק. כי לפי שמואל אין להתקרב אליו מחמת הרוח הרעה, ויש להורגו ממרחק, בזריקת חץ או סכין.

תניא כוותיה דשמואל: כשהורגין אותו —

אזל רבי מאיר, ונטריה ושמר את כיסו כולי יומא ליד הקבר, ובמוצאי שבת אייתה הביאו עמו.

למחר אמרו לו לבעל הבית הב לן כיסן שהפקדנו אצלך.

אמר להו: לא היו דברים מעולם.

אמר להו רבי מאיר: אמאי לא דייקיתו כמוני בשמא?

אמרו ליה: אמאי לא אמרת לן מר שיש לנו לדייק בשמו ולחשוש ממנו?

אמר להו: אימר דאמרי אנא חששא, שיש לחשוש לשם. אבל אחזקי להחזיקו כרשע ולהזהירכם אודותיו — מי אמרי?

משכוהו לבעל הבית בדבריהם, ועיילוהו והביאוהו לחנותא של יין כדי לשכרו ולהוציא ממנו איה כספם.

חזו טלפחי אשפמיה, ראו עדשים על שפמו.

אזלו הלכו אל ביתו ובקשו מאשתו את כיסיהם בשמו, ויהבו ונתנו לה סימנא לדביתהו, סימן לאשתו שהוא אכן שלחם לבקש את הכיסים, שסיפר להם שהיא בישלה לו עדשים. ושקלוהו ונטלו לכיסייהו, שנתנה להם אשתו, ואייתו והלכו להם.

אזל איהו, הלך בעל הבית ונוכח שנטלו את כיסיהם ונתגלתה גניבתו, וקטליה לאיתתיה, והרג את אשתו על שנתנה אותם.

חינו דתניא: מים ראשונים שלא נטל אדם מישראל לפני האוכל — האכילו אותו בשר חזיר, שחשב בעל האכסניה, כיון שלא נטל ידיו לפני האוכל שהוא נכרי והאכילו בשר חזיר.

אין הורגין אותו אלא בדבר הנזרק.
דחייף ביה, המתחכך בו — מסתכן.

דנכית ליה מי שהכלב השוטה נשכו —
מיות.

ומוסיפה הגמרא:

"דחייף ביה מסתכן — מאי תקנתיה
להנצל?"

נישלח מאניה יפשוט בגדיו, ונירהיט, ויברח
במרצה.

רב הונא בריה דרב יהושע חף ביה התחכך
בו חד מינייהו אחד מהכלבים השוטים
בהיותו בשוקא.

שלחינהו למאניה פשט בגדיו ורהיט ורץ.

אמר: קיימתי בעצמי [קהלת ז] "החכמה —
תחיה בעליה".

"דנכית ליה מיות" — מאי תקנתיה להנצל
מהמות?

אמר אבוי: ניתי יביא משכא דאכא דדיכרא
עור של צבוע זכר.

וניכתוב עליה כך: "אנא, פלניא בר
פלניתא, אמשכא על עורו דאפא דיכרא של
צבוע זכר — כתיבנא עלך: כנתי כנתי
קלירום!"

ואמרי לה כך יכתוב: קנדי קנדי קלורום, יה
יה ה' צבאות, אמן אמן סלה.

ונשלחינהו למאניה ויפשוט בגדיו ולקברינהו
בי קברי עד תריסר ירחי שתא. יטמנם בין
הקברים שנים עשרה חדשי שנה.

ונפקינהו ויוציאם משם לאחר זמן זה,
ונקלינהו וישרפם בתנורא, ונכדרינהו
לקטמיה ויפזר את אפרם אפרשת דרכים.

והנך ובאותם תריסר ירחי שתא, כי שתי
מיא — לא לישתי ישירות בפיו מתוך הכוס
אלא רק באמצעות מציצה בגובתא דנחשא,
בקנה נחושת, כדי שלא תשתקף שום דמות
במשקה שבכוס, כי דילמא חזי בכואה את
השתקפותו דשידא [השד שקפץ מהכלב
עליו] וליסתכן בכך.

כי הא דאבא בר מרתא, הוא אבא בר
מניומי, עבדא ליה אימיה עשתה לו אמו,
לאחר שנושך על ידי כלב שוטה, גובתא
דדחבא, קנה מזהב שבאמצעותו היה שותה.

שנינו במשנתנו: ועוד אמר רבי מתיא:
החושש בגרונו מטילין לו סם בפיו בשבת.

רבי יוחנן חש חלה בחולי הנקרא
"צפידנא". שהוא חולי מסוכן המתחיל
בשיניים ובחניכיים ומתפשט לתוך הגוף
בבני המעיים.

אזל הלך גבה דהחיא מטרוניתא, גברת
חשובה נכרית שהיתה רופאה.

עבדא ליה מלתא עשתה לו רפואה ביום
המשא ומעלי שבתא וביום שישי, בערב
שבת.

אמר לה: בשבת מאי אעשה?

אמרה ליה: לא צריכת לרפואה בשבת.

אמר לה: ואי בכל זאת מצטרבינא — מאי
אעשה?

אמרה ליה: אישתבע לי דלא מגלית שלא

תגלה את הרפואה.

אישתבע לה בלשון הזאת "לאהא דישראל לא מגלינא".

נפק יצא רבי יוחנן, דרשה וגילה את הרפואה בפירקא, בשיעור שאמר.

ותמהינן: **והא אישתבע** לה רבי יוחנן שלא יגלה!

ומשנינן: כך היתה משמעות שבועתו: רק **לאהא דישראל לא מגלינא**, הא לעמו ישראל כן **מגלינא**. והיינו, שאין זו כלל לשון שבועה.

ועדיין תמהינן: **והא איכא חלול השם**, לפי שסבורה המטרוניתא שעבר על שבועתו.

ומשנינן: **דמגלי לה מעיקרא**, מיד, לפני שגילה אותה בפירקא, שאין זו לשון שבועה.

ומבאררת הגמרא: **מאי רפואה עבדא ליה?**

אמר רב אחא בריה דרב אמרי: **מי שאור שמן זית, ומלח.**

רב יימר אמר: לא מי שאור, אלא נתנה בו שאור גופיה, שמן זית ומלח.

רב אשי אמר: **משחא דגדפא דאוואא**. שומן מהמח של העצם הקטנה שבראש כנף האוז, וסכה אותו על צדעיו.

אמר אביי: **אנא עבדי עשיתי לכולהו** רפואות, ולא איתסאי, ולא רפא לי.

עד דאמר לי ההוא טייעא, ישמעאלי: אייתי הבא קשיותא דזיתא גרעיני זיתים, שהם קשים, **דלא מלו תילתא** שלא הגיעו לשליש

גידולם, וקלינהו **בנורא** ושרוף אותם באש אמרא **חדתא** כשהם על גבי מעדר חדש.

ואדביק, ואת האפר תדביק בכבי דריה בשורת השיניים.

עבדי הכי — ואיתסאי.

ממאי הוה, ממה נהיה אותו החולי?

מאכילת **חמימי חמימי דחיטי**, פת חיטים חמה מידי, ומאכילת **שירי כסא דהרסנא**, שהם דגים המטוגנים בקמח בשמן של עצמם.

ומאי סימניה של אותה המחלה? **כד רמי** כאשר נותן האדם מידי דבר מה בכביה בשיניו, **ואתא דמא מבי דרי**, וזב הדם משורת שיניו.

רבי יוחנן כי חש בצפידנא — עבד הכי את הרפואה שהורתה לו אפילו **בשבתא**, על אף שאסרו חכמים לעשות רפואה בשבת לחולה שאין בו סכנה, **ואיתסאי.**

רש"י לא גורס את הקטע הבא, הנתון בסוגריים:

[והוינן בה: **ורבי יוחנן היכי עביד הכי** בשבת?

אמר רבי נחמן בר יצחק: **שאני צפידנא**, שחולי מסוכן הוא, הואיל ומתחיל בפה וגומר בכני מעיים].

אמר ליה רב חייא בר אבא לרבי יוחנן: **כמאן הינך סבור?** האם כרבי מתיא בן חרש, דאמר החושש כאב בפיו, מטילין לו **סם בשבת**! ? והאם לא חולקים חכמים עליו כמו שחלקו עליו על מה שהתיר אכילת חצר

כבוד של כלב למי שנשכו כלב שוטה?

אמר ליה: לפי שאני אומר: רק בהיתר רפואה זו, של אכילת חצר כבוד של כלב חולקים עליו חכמים, ולא נחלקו עליו בהיתר הרפואה האחרת, למי שחושש בפיו בשבת.

לימא מסייע ליה לרבי יוחנן שלא נחלקו חכמים במי שחושש בפיו בשבת, מהא דתניא:

מי שאחזו ירקון, שפניו נעשות צהובות — מאכילין אותו בשר המור.

מי שנשכו כלב שוטה — מאכילין אותו מחצר כבוד שלו.

והחושש בפיו — מטילין לו סם בשבת.

דברי רבי מתיא בן חרש.

וחכמים אומרים: באילו — אין בהם משום רפואה.

ומבאר הגמרא: זה שאמרו חכמים כי "באילו" אין בהם משום רפואה — למעוטי מאי? דמשמע מדבריהם שיש מתוך שלשת הרפואות רפואה שגם חכמים מודים בה, ורק "באילו" המסוימות אין בהן משום רפואה.

מאי לאו, למעוטי סם, לחושש בפיו, שמודים בו חכמים שיש בו רפואה ויש לקחתו בשבת!

ודוחה הגמרא: לא כך היא משמעות דברי חכמים.

אלא הם חולקים על כל שלשת רפואותיו של רבי מתיא בן חרש המוזכרות בברייתא. ולא התכוונו אלא למעוטי רפואת "מקיזין דם"

לסרונכי, לחולי אסכרה, שבזאת הם מודים לו שהיא רפואה מועילה.

הכי נמי מסתברא:

דתניא: שלשה דברים אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי ששמע משום רבי מתיא בן חרש: מקיזין דם לסרונכי בשבת, ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבוד שלו, והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת.

וחכמים אומרים: באילו אין בהן משום רפואה.

"באילו" — למעוטי מאי?

מאי לאו — אתרתי רפואות בתרייתא, הכתובות לאחרונה, הם חולקים עליו.

ולמעוטי דרישא, שבתרופה הראשונה, של הקזת דם לאסכרה הם מודים לו.

ודוחה הגמרא: לא כך כונת חכמים.

אלא "באילו" קאי אתרתי דרישא קמייתא. שבשתי הרפואות הראשונות נחלקו עליו. ולמעוטי רפואה דסיפא, שמודים לו ברפואת החושש בפיו.

תא שמע, שבהטלת סם בשבת למי שחושש בפיו מודים חכמים, מהא דתני רבה בר שמואל:

עוברא שהריחה מאכל ביום הכיפורים, והסתכנה — מאכילין אותה עד שתשוב נפשה.

ומי שנשכו כלב שוטה — מאכילין אותו מחצר כבוד שלו.

והחושש בפיו — מטילין לו סם בשבת.